רריוו חוואל

פגים יוצא מוציאין את

העיר כנגדו. רב תני

מעברין מלשון אשה עוברה, שמואל תני

מאברין מוסיפין לה אבר.

רב תני עד שיאותו לאורו.

כדכתיב אך בזאת נאות(ה) לכם. שמואל תני יעותו

כדכתיב לדעת לעות את

כדכתיב כי קרוב יום אידם. שמואל תני עידיהם

מדכתים ועידיהם המה שעתידין לבייש עובדיהן.

כתיב ומשה יקח את האהל כמה היה רחוק

. מיל, והיה כל מבקש משה

איז כתיב אלא כל מבקש אין כוניב אלא כל מבקש ה', מיכן כל המקביל פני רבו כמקביל פני שכינה.

רב אמר כתיב ויאמר

עליכו במוורי ווו׳ וכלע

אליהו טירונין של נביאים

היה. אלא מלמד שכל

תיה, אלא מלכו שכל עמידות שעמד לפני אחיה השילוני כאילו עמד לפני

השכינה. ויבא אהרז וכל

חתן משה

האלקים. וכי לפני האלקים, אכלו, אלא מלמד שכל המקביל פני

חבירו כאילו מקביל פני

אושעיא (ב"ר) ן, וששה חדשים

כאצבעתא

טשה וומא וראשר מריח אצבעו חוזרת ומתמלאת

את הגומא ... כשמשלימין מסכו... היליז אחרת מיד

הודה שמקפידין

לשונם. ומחתי סימז וגמרי מחד רבה, ודייקי לישנא, נתקיימה תלמודן בידן, ולא עוד אלא דגלו

. האלקים.

לפני

בית מוציאיז אותו כנגד העיר

ל) [פי׳ שבולטין מן החומהאבר אבר כאבריו של אדם שבולטיו מו האדם ערורו. ב) וב"ב נת.ן, ג) וסוטה יג.ן, ב ר) [פסחים לד: חגיגה יג.], כ) סוטה יא.. ו) ובדפום ט טופט ימג, ז) [פופום וניליא בדורו לבן וכן עיקר], 1) [ברכות יט. וש"נ], **ח**) [עי תום׳ ב״ב נט. ד״ה החוטו. מ) [לעיל יג:], י) ס"ח יאב"א, ל) [ז"ל רש"י בגיטין נט. ד"ה שאול גדול בתורה מנה אלא שלא לימד לאחרים בדאמרינן בעירובין שאול לא גלי מסכחה וכו"], ל) ל"ל ובכל, מ) בס"ה: בניו, אמר ד"ה דוד].

תורה אור השלם ו. וְיִהֶּן לִי אֶת מְעָרַת המכפלה אשר לו אשר נַפַּיְבָּבְּיְיִי יְּגָשָׁי לִּי בְּּתוֹּבְכֶם יִתְּנָנָה לִי בְּתוֹּבְכֶם לַאֲחָזַת קֶבֶר:

רראווויח רו וז 2. וַיָּבֹא יַעֵקב אֶל יִצְחָק אָבִיוֹ מַמְרֵא קּרְיַת הָאַרְבַּע הִוֹא חָבְרוֹן אֲשֶׁר גר שם אַבַרַהַם וִיצַחַק: בראשית לה כז

בראשית לה כז 3. וְיְהִי בִּימֵי אַמְרְבֶּל מֶלֶךְ שִׁנְעָר אַרִיוֹף מֶלֶךְ אָלְסָר בָּדְרָלְעמֶר מֶלֶךְ עִילָם וְתִדְעָל מֶלֶךְ גוֹיִם: עִילָם וְתִדְעָל מֶלֶךְ גוֹיִם: בראשית יד א

4. וַיָּקֶם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרָיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת שמות א ח :וֹטֵף: זַראָיךּ יִרְאוּנִי וְיִשְׂמָחוּ.5 בִּי לִדְבָּרְךְּ יִחְלְתִּי: תּהלים קיט עד תהלים קיט עד

בית

פנימי

דית

חילון

בית ועליה. הוי כפולה בשתי תקרות

אבל שני בתים לא שייך בהו לשון

כפולה: שלפולה בווגות. שנקברו

כולן איש ואשתו דהיינו זוג זוג דכתיב

(בראשית מט) שמה קברו את אברהם

ואת שרה וגומר: עליו. כלפי מעלה

אלא שכינו חכמים בלשונם: מדלא

כסיב וימס. זה וימלוך פלוני תחתיו:

אושעיא בריבי. אדם גדול בדורו וכל

היכא דקרי בריבי הכי פירושו: לב

כל אחד ואחד. כמה היה מחודד

כלומר בכולן הכרתי מה חריפות יש

מזה לזה: וחכמת כל אחד ואחד.

כמה זה חכם מזה וכמה למד יותר

ממנו: איבעים אימא במשנחינו. לא

למד אלא דבר אחד אבל ברייתות

וגמרות גמר טובה: ששה בחמה.

שהיינו מתקרבין לשמוע מפיו ודוחקין

זה את זה: ר"מ לא עמדו חביריו על

סוף דעסו. כדאמרינן בפרק קמא

(דף יג:) שהיה אומר על טמא

טהור ומראה פנים: פחח אולם

רחבו כ' ושל היכל י': סדקים.

מחט שתופרין בה סדקי בגדים והוא

דק ביותר: לסילפא בגודא לגמרא.

כיתד שנועלין אותו בכותל בנקב לר

ונכנם בדוחק כך אין יכולין אנו להבין

פתח

מערה

6. ושאול לכד המלוכה על יִשְׂרָאֵל וַיִּלְּחֶם סְבִיב בְּכָל אִיְבְיו בְּמוֹאָב וּבִּבְנִי בְּכָל אִיְבָיו בְּמוֹאָב וּבִבְנִי עמון ובאדום ובמלכי צובה ובַפְּלִשְתִים וֹבְכֹל אַשׁר יִפְנֵה יַרִשִּׁיעַ:

שמואל א יד מז

הגהות הב"ח

(ה) במשנה ועושין אותן כמין טבלא: (ב) רש"י ד"ה ועושין כו' או פחותה מאלפי' לרוחבה לא הוו:

מוסף רש"י

מאמר והפול לאררהם אבינו. השליך את אברהם אבינו באור כשדים על שלא קיבל עליו לעבוד עבודת כוכבים שנאסרה לבני נח, ואברהם בן נח הוא שלא היה בשעת מתן תורה (ע"ז ג.). שהמריד את כל העולם כולו. השיא עלה לדור הפלגה לבנות מגדל להלחם בלבא השמים, שהוא היה מלך בבבל, כדכתיב (בראשית י) ותהי ראשית ממלכתו בכל (פסחים צד:) מלד בדור הפלגה היה. במלכותו על הקב"ה (חולין פט.). כמאן דלא ידע. עשה עלמו כאילו לא ידעו שמות א ח). בריבי. גדול נדורו היה ועל שם כך נקרת בריבי גדור נקרת בריבי (חולין יא:). לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו. לא יכלו להבין באחה דבריו נכונים ובאיזה אין דבריו נכונים. שהיה נותן דעת מיושב והגון על אין הלכה כהלכה לעיל יג:). שאול לא גלי מסכתא. גדול בתורה היה אלא שלא לימד לאחרים

(גיטיו נט.).

או גשרים או נפשות. כעין ששעושין על הקבר: מוליאין את המדה כנגדן. אם בליטות הללו אצל קרן מזרחית לפונית רואין כאילו יש בליטה אחרת כנגדה בקרן מזרחית דרומית וחוט מתוח מזו לזו ומודד מן החוט ולחוץ כדי שיהא התחום שוה לשתי קרנות ולא יהא כאן

קלר וכאן ארוך: ועושין אוסן. את התחומין מרובעין כדי שיהא אלפים וגשרים ונפשות שיש בהן בית דירה מוציאין לנדדין כבאמנע ולא עגולין שיהא להן את המדה כנגדן ועושין ווא אותה כמין מבלא אלפים באמלען ובלדדין הן מתמעטין מרובעת כדי שיהא נשכר את הזויות: גמ' כדרך כל עגול. ובעיר מרובעת רב ושמואל חד תני מעברין וחד תני מאברין עסקינן שאין בה אלא אלפים על מאן דתני מאברין 6 אבר אבר ומאן דתני אלפים דהוו נמי תחומיו מרובעים מעברין כאשה עוברה י מערת המכפלה רב ואם אינה מרובעת כגון שהיא יתירה ושמואל חד אמר י שני בתים זה לפנים מזה על אלפים לאורכה או פחותה מאלפים וחד אמר בית ועלייה על גביו בשלמא למאן כי לא הוו מרובעין דתחומין מרובעין לאו דווקא שיהא אורכן כרחבן שהרי ראמר זה על גב זה היינו מכפלה אלא למאן רחבן למידת העיר היא אם קטנה דאמר שני בתים זה לפנים מזה מאי מכפלה אם גדולה וארכן אלפים אלא מרובעין שכפולה בזוגות 2 ממרא קרית ארבע 4 א"ר דקתני למעוטי עגולין כדי שיהא יצחק קרית הארבע זוגות אדם וחוה אברהם נשכר את הזויות: גבו' חד חני ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה זיהי בימי מחברין. בחלף: חבר חבר. אמרפל רב ושמואל חד אמר נמרוד שמו שמוסיפין לה אברים שאם יש אבר ולמה נקרא שמו אמרפל שאמר והפיל שיולא מן העיר בקרן מזרחית דרומית רואין כאילו אבר גם בקרן מזרחית לאברהם אבינו בתוך כבשן האש וחד אמר לפונית ומודדין משם: מערת אמרפל שמו ולמה נקרא שמו נמרודי שהמריד המכפלה. משום דפליגי במשמעות את כל העולם כולו עליו במלכותו 4 ויקם מלך לשון מכפלה נקט לה הכא משום חדש על מצרים יי רב ושמואל חד אמר חדש דפליגי נמי בלישנא דמתניתין וכן ממש וחד אמר שנתחדשו גזירותיו מ"ד חדש באמרפל וכן במלך חדש: שני בחים. ממש דכתיב חדש ומאן דאמר שנתחדשו היו בה זה לפנים מזה:

גזירותיו מדלא כתיב וימת וימלוך ולמאן דאמר שנתחדשו גזירותיו הא כתיב 4 אשר לא ידע את יוסף מאי אשר לא ידע את יוסף דהוה דמי כמאן דלא ידע ליה ליוסף כלל: (סימן שמונה עשרה ושנים עשר למדנו 0 בדוד ויבן): א"ר יוחנן י"ח ימים גידלתי אצל רבי אושעיא בריבי ולא למדתי ממנו אלא דבר אחד במשנתינו כיצד מאברין את הערים באלף איני והאמר רבי יוחגן י"ב תלמידים היו לו לרבי אושעיא בריבי וי"ח ימים גידלתי ביניהן ולמדתי לב כל אחד ואחד וחכמת כל אחד ואחד לב כל אחד ואחד וחכמת כל אחד ואחד גמר גמרא לא גמר איבעית אימא מנייהו דידהו גמר מיניה דידיה לאגמר ואב"א דבר אחד" במשנתינו קאמר וא"ר יוחנן כשהיינו לומדין תורה אצל ר' אושעיא היינו יושבין ארבעה ארבעה באמה אמר רבי כשהיינו לומרין תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע היינו יושבין ששה ששה באמה א"ר יוחנן 🖟 רבי אושעיא בריבי בדורו כר' מאיר בדורו מה רבי מאיר בדורו ש לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו אף רבי אושעיא לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו אמר ר' יוחנן לבן של ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו כמלא נקב מחט סידקית ראשונים ר"ע אחרונים ר"א בן שמוע איכא דאמרי ראשונים ר' אלעזר בן שמוע אחרונים ר' אושעיא בריבי ואנו כמלא נקב מחם סידקית אמר אביי ואנן כי סיכתא בגודא לגמרא אמר רבא ואנן כי אצבעתא בקירא לסברא אמר רב אשי אנן כי אצבעתא בבירא לשכחה אמר רב יהודה אמר רב בני יהודה שהקפידו על לשונם נתקיימה תורתם בידם בני גליל שלא הקפידו על לשונם לא נתקיימה תורתם בידם מידי בקפידא תליא מילתא אלא בני יהודה דדייקי לישנא ומתנחי להו סימנא נתקיימה תורתן בידן בני גליל דלא דייקי לישנא ולא מתנחי להו סימנא לא נתקיימה תורתן בידם י בני יהודה גמרו מחד רבה נתקיימה תורתן בידם בני גליל דלא גמרי מחד רבה לא נתקיימה תורתן בידם רבינא אמר בני יהודה דגלו מסכתא נתקיימה תורתן בידם בני גליל דלא גלו מסכתא לא נתקיימה תורתן בידם דוד גלי מסכתא י שאול לא גלי מסכתא דוד דגלי מסכתא כתיב ביה זיראיך יראוני וישמחו שאול דלא גלי מסכתא כתיב ביה 6 (6 אל כל) אשר יפנה

מה שאנו שומעין כי אם מעט ובקושי: כאלבע בקירא. בשעוה קשה שאין האלבע יכול ליכנס בתוכה אלא מדבק מעט: כאלבע בבירא לשכחה. כשם שהאלבע נוח ליכנס בפי הבור כך אנו מהירין לשכוח: שהקפידו על לשונם. לדבר בלשון לח ולא בלשון מגונה⁰ כדאמרינן לקמן [ע"ב] בבני גליל: דדייקי לישנא. לחזר באוחו לשון שהיו שומעין מרבן וע"י שהיו שומעין על פה שמועה אחר שמועה היו נוחנין בהן סימן זו אחר זו ומחוך כך שהיו מדקדקים בלשון יודעין להניח סימנין נאין ואינן משחכחין מהן: ומסנחי. ומניחין סימנין: לא גמרי מחד רבה. והיו שומעין מזה בלשון זה ומזה בלשון אחר אע"פ ששניהם אחד שינוי לשון מבלבלן ומשכחן: דגלו מסכסא. למדו לאחרים כך שמעתי. ל"א מפרשין שמועותיהן ומדקדקים בטעמו של דבר עד שמתיישב בלבן: 👁 יראוני וישמחו. לפי ששמועותיו מכוונות לאיסור איסור ולהיתר היתר: דוד דגלי מסכסא. כדאמר בברכות (דף ד.) שהיה יגע בתורה ומורה הוראות כדאמר ידי מלוכלכות בדם ושפיר ושיליא ואומר מפיבושת רבי יפה דנתי יפה זכיתי כו' ואמרינן נמי במועד קטן (דף מו:) עדינו העלני יושב בשבת תחכמוני [ש"ב כג] זה דוד כו': ירשיע

ונשרים ונפשות שיש בהן בית דירה. הא דקתני שיש להן בית דירה לא קאי אנפשות כדמוכח בברייתא דנפשות גופיה סתמא לדירת שומר קבר עביד הלכך אף ע"ג דלא דייר בה דירה היא דנפש בנין שעל הקבר כדפ"ה בגמרא אלא אגשרים קאי דגשר וקבר ובית הכנסת וכל הנהו דקתני

בגמ' בברייתה שיש להם בית דירה לאו לבית דירה עביד ואי לית ביה בית דירה לאו דירה הוא בערוך מפרש נפש ליון כדאמרינן בירושלמי אמר רשב"ג אין עושין נפשות ללדיקי׳ אלא דבריהם הם זכרונם וכן הביא

מפ"ב דשקלים (ה"ה): למדתי ממנו בו'. והא דאמר בפרק הבא על יבמתו (יבמות לף מ.) בעי מיניה רבי יוחנן מרבי אושעיא פלוע דכא כהן כו׳ לא באותן י"ח ימים היה:

בי אצבעתא בבירא לשבחא. וכ״מ גרס בביזרי פירש כשוקע אלבעו בזרעונים כמו בחרדל וכיולא בו נראה כמו גומה וכשמסיר הלבעו חוזרת ומתמלאת הגומא מיד כך אנו כשאנו מסיימין המסכתא ומתחילין האחרת מיד שוכחין הראשונה:

דגמרי מחד רבה. לגמרא רב אחד עדיף שלא יבלבל לשונם יחד אבל למיסבר אמרינן בפ״ק דע"ז (דף יט.) כל הלומד תורה לפני רב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם:

בתים זה לפנים מזה. וחד אמר בית ועליה. קרית ארבע ד' זוגות אדם וחוה, אברהם ושרה, יצחק אברות ישרוז, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. א"ר יוחנן י"ב תלמידים היו ... [בריבי]. . גדלתי אצלו, ולמדתי מכל אחד ואחד, וחכמת כל אחד ואחד, ולא למדתי ממנו אלא דבר במשנתינו כיצד מאברין. במסגרנו ככו מאבון. והיינו יושבים ארבעה באמה. ור' אושעיא היה בדורו. כר' מאיר בדורו ולא עמדו חביריהם על ליבז של ראשונים. והם ר׳ עקיבא וחכמים כפתחו אולם מ' אמה. לבן של אחרונים. והוא רבי לבינו כמלוא נקב מחט סדקית, פ' מחט דק מאד. כסיכתא בגודא לגמרא. פי׳ כמו היתד בכותל שאיוו לא למעלה ולא מוריד, כך אנו בגמרא. ואמר רבא ואנו לסברא כאצבעתא בקירה. פי' רגב . כשמניח אצבעו בתוכו נעשה גומא וכשמגביה מפעפע ועולה ומתמלאת הגומא, כאילו לא נשקעה בתוכה אצבע ולא היתה גומא בתוכו. אמר רב אשי ולשכחה (בבורא) [בביזרא], פי׳ כמו ששוקע אצבעו בזירעונים כגון חרדל וכיוצא בו נראה כאילו

אבל בני גליל דלא קפדי אלשונם, ולא גמרי מחד רבה, לא דקו לישנא, (ו)לא נתקיימה תלמודם בידם, ולא גלו מסכתא נמי כשאול דכתיב ביה ובכל אשר יפנה